

Carles RIERA, *El llenguatge científic català. Antecedents i actualitat*, Barcano-va, col. "Biblioteca Cultural", Barcelona, 1994, ISBN 84-7533-999-9.

Carles Riera ha publicat darrerament dos llibres d'una importància evident per a l'estudi i la difusió del llenguatge científic català. L'any 1991 va editar, conjuntament amb Joan Vallès, *Un epistolari fonamental per a la lexicografia científica catalana (1928-1953)*, en el qual es recull la correspondència entre Pompeu Fabra, Pius Font i Quer i Miquel de Garganta, i l'any 1992 va publicar un excel·lent *Manual de català científic*, que ha assolit una àmplia difusió.

Ara Carles Riera incorpora a la seva producció bibliogràfica el llibre *El llenguatge científic català*, que el consolida com un destacat especialista en l'anàlisi i la descripció del llenguatge científic.

Efectivament, Carles Riera, que posseeix una sòlida formació lingüística i científica, ja que és llicenciat en filologia catalana i en farmàcia, demostra en aquest llibre un coneixement cada vegada més global i aprofundit d'aquesta matèria.

El llibre té tres capítols centrals (Antecedents remots, Antecedents pròxims (1913-1968) i Actualitat), que són precedits d'una breu presentació i seguits d'una llista de materials d'estudi i de consulta, i d'una bibliografia. Potser el lector no expert hauria considerat útil que la presentació del llibre fos una mica més extensa i que s'hi oferís una breu

descripció dels trets que caracteritzen el llenguatge científic.

El capítol corresponent als antecedents remots es divideix en dues parts, que l'autor dedica, respectivament, a una primera etapa situada entre els primers textos i el segle xv, i al període comprès entre el segle xvi i les normes ortogràfiques de 1913.

Aquest primer capítol reflecteix un encertat treball de documentació i de síntesi realitzat per l'autor. Hi podem resseguir l'evolució del llenguatge científic català medieval, amb les traduccions de textos escrits en llatí o en àrab, els llibres de Ramon Llull i els tractats d'epidemiologia (Jacme d'Agramont...), i les obres de veterinària (Manuel Dies...), d'aritmètica (Francesc de Sant Climent...), d'astronomia (Pere Gilbert, Jacob ben David Bonjorn...), de cartografia (Cresques Abraham...).

Al segle xvi la ciència catalana, sobretot en el camp de la medicina i la botànica farmacèutica, viu una etapa brillant al País Valencià, però aquesta circumstància no té concrecions significatives en textos escrits en català. Entre els segles xvi i xvii apareixen en català obres destacades en matèries com la història natural (Pere Gil...), la química (*Tractat del salitre*...) o l'agricultura

(Miquel Agustí...). I després de la Guerra de Successió la presència del català en els textos científics disminueix de forma considerable. Tot i així, Riera ens recorda les obres de Llobet, Orellana o Soler i destaca el desenvolupament d'una escola moderna de botànics a les terres catalanes des de mitjan segle XIX. Finalment Riera esmenta la presentació d'una comunicació d'Antoni Bartomeus sobre el llenguatge mèdic i biològic català dins del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906).

El segon capítol correspon al període comprès entre 1913 i 1968, i s'inicia amb una referència a la funció decisiva de l'Institut d'Estudis Catalans en l'establiment d'una normativa per a la llengua catalana i en l'edició de llibres científics en català. A continuació Riera examina la presència del català en aquest període dins de diverses disciplines científiques (botànica —Pius Font i Quer, Joan Cadevall...—, física i química —Esteve Terradas, Eduard Fontserè...—, matemàtiques —Emili Vallès, David Garcia...—, geologia —Jaume Almera, Norbert Font...—), analitza el procés de modernització del llenguatge científic català que es produeix en aquesta etapa (ortografia normalitzada, regularització dels manlleus greco-llatins i desempallegament de la influència castellana), comenta altres aspectes lingüístics de les obres

d'aquesta època (denominacions populars i sinonímia...), assenyalant l'esforç de precisió en el significat dels termes i de constitució d'una exposició clara i coherent, i es refereix a les obres lexicogràfiques generals o especialitzades (Corachan...) i a la publicació de revistes i col·leccions («La Gynecologia Catalana»...). Aquest segon capítol acaba amb una valoració de les conseqüències que va tenir la Guerra Civil en l'ús del català com a llengua d'expressió científica, des de la prohibició estricta en la primera postguerra a una progressiva recuperació que arrenca de la segona meitat dels anys quaranta i de la dècada dels cinquanta.

El tercer capítol té com a punt de partença l'inici de la publicació de la *Gran enciclopèdia catalana* (1969), una obra que ha exercit una influència determinant en la conformació i la difusió del llenguatge científic català. Dins dels paràgrafs introductoris d'aquest capítol Riera esmenta l'aprovació dels estatuts d'autonomia i de les lleis de normalització lingüística de Catalunya, el País Valencià i les illes Balears com a fites fonamentals en el procés de normalització lingüística i d'extensió de la presència del català en el camp de la ciència i de la tècnica.

A continuació Riera tracta de la publicació d'obres d'especialitat en català. I en aquest punt cal certament destacar l'aportació fonamental feta per Enciclopèdia Catalana

amb obres com la *Història natural dels Països Catalans* (1984-1992) o l'*Enciclopèdia de medicina i salut* (1989-1991) i la creació de diverses revistes científiques. Des d'un punt de vista terminològic, Riera assenyala la labor eficaç duta a terme per Lluís Marquet, autor de nombrosos i reeixits treballs sobre terminologia científica en català, l'activitat realitzada per la Comissió Coordinadora Lexicogràfica de Ciències (*Vocabularis bàsics*, «Full lexicogràfic») i obres tan fonamentals com el *Diccionari enciclopèdic de medicina* (1990), dirigit per Oriol Casassas. Tot seguit Riera presenta diversos comentaris sobre aspectes del llenguatge científic actual, en què es refereix a la incorporació de nombrosos neologismes tècnics i científics i als procediments de fixació d'aquests neologismes en català. A l'hora d'ocupar-se d'aquest punt, Riera tracta específicament dels canvis en el procediment de transcripció i de pronúncia de mots grecollatins, de vacil·lacions en l'adaptació de manlleus (*by-pass* = desviació/derivació artificial...) i de problemes de precisió lèxica (contaminació/pollució...). Així mateix Riera examina els abundants components eponímics i síglics del llenguatge científic. Riera dedica un apartat en aquest capítol al Termcat, organisme creat l'any 1985, que recentment s'ha constituït com a Consorci. El Termcat exerceix una funció central en l'impuls i la normalització del treball ter-

minològic sobre la llengua catalana, i en la representació d'aquesta als principals organismes internacionals en aquest camp. A l'últim apartat d'aquest capítol, Riera es refereix al futur del català científic i, partint del reconeixement del predomini de l'anglès com a llengua internacional de la ciència, assenyala la importància de diversos factors en la vitalitat del català científic: 1) La quantitat i la qualitat de la recerca feta a les terres de llengua catalana, 2) La disponibilitat dels recursos terminològics necessaris, 3) L'ús del català en obres de divulgació científica, 4) L'aprofitament dels sistemes de traducció assistida per ordinador, que poden fer més fàcil de difondre en diverses llengües els resultats de la recerca i 5) El fet que la llengua, en definitiva, no és sols un instrument, sinó tot un medi vital, un sistema de coneixement del món. Carles Riera fa finalment una valoració optimista del català com a llengua d'expressió científica tot i les mancances actuals.

Amb aquest llibre, Riera contribueix a difondre la notable tradició de la presència del català en el món de la ciència i de la tècnica i ens permet de comprendre l'evolució favorable que el català ha viscut darretrament en aquest camp i la necessitat d'enfortir en el futur el lligam entre el català i el món de la ciència i de la tècnica.

Carles DUARTE